

Rješenje hrvatskog pitanja za europsku Bosnu i Hercegovinu

ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP
S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM

1. O znanstveno-stručnom skupu “Rješenje hrvatskog pitanja za europsku Bosnu i Hercegovinu”

Znanstveno-stručni skup “Hrvati BiH: nositelji europskih vrijednosti”, održan 16. i 17. ožujka 2017. u Neumu bio je događaj koji je po prvi put, u ovom obliku, okupio jezgru znanstvenih, kulturnih, društvenih i političkih struktura, prvenstveno, Hrvata Bosne i Hercegovine, ali Republike Hrvatske i šire. To je bio početak konferencijskog ciklusa *Hrvati BiH i europska Bosna i Hercegovina*, kojim je potvrđeno tradicijsko-europsko utemeljenje hrvatskoga nacionalnog identiteta u Bosni i Hercegovini te činjenično postojanje opće i političke neravnopravnosti Hrvata BiH u daytonskoj i postdaytonskoj BiH, kojeg nastavljamo s najavom novog skupa.

Sukladno zaključku Organizacijskog odbora znanstveno-stručnog Skupa “Hrvati BiH: nositelji europskih vrijednosti”, po kojemu je ovaj uvodni skup s međunarodnim sudjelovanjem označio početak procesa koji će se nastaviti kroz znanstveno-stručno istraživanje i djelovanje svih sudionika i narednu godinu, kada će se ponovno okupiti hrvatska akademska, politička i stručna elita u cilju praćenja provedbe usvojenih zaključaka i definiranja pomaka u svim sferama kulturnog, društvenog i političkog života Hrvata BiH, odlučeno je da **naredni skup nosi naziv “Rješenje hrvatskog pitanja za europsku BiH”**.

Kroz uvodni znanstveno-stručni skup “Hrvati BiH: nositelji europskih vrijednosti” potvrđen je nesporan proces dekonstitucije Hrvata i njihove posljedične neravnopravnosti s druga dva konstitutivna naroda. Takvo što je u oštroj opreci prema temeljnim ustavnim odredbama o konstitutivnosti naroda kao i europskim političkim vrijednostima na kojima se temelji prepoznatljiva kultura pluralizma, dijaloga, konsenzusa, potvrde i priznanja, jednakopravnosti i ravnopravnosti, te racionalnog pristupa rješavanju društveno-političkih prijepora. To je bio snažan poticaj da se, nakon što su prethodno temeljito istraženi svi relevantni aspekti neravnopravnosti Hrvata BiH u odnosu na druga dva naroda u političkom, društvenom, kulturološkom, obrazovno-jezičkom kao i

javno-medijskom smislu, usvoji sljedeća struktura nastavnog znanstveno-stručnog skupa.

Znanstveno stručni skup “Rješenje hrvatskog pitanja za europsku BiH” sastoji se od dva tematska panela, kako slijedi:

PANEL I. – “Institucionalno-politička, administrativno-upravljačka, društveno-kulturološka, javno-medijska i resursno-gospodarstvena (ne)ravnopravnost Hrvata BiH i njihova uzajamna povezanost”

Svrha ovog panela je prezentacija studija, analiza i istraživanja koja ukazuju na problem nejednakopravnosti Hrvata BiH u navedenim područjima, kao optimalan okvir unutar kojeg se mogu situirati i razmatrati svi relevantni činjenični i dokazivi vidovi neravnopravnosti. Pored praktičnih istraživanja sa jasnim pokazateljima u različitim područjima, poželjni su radovi koji razmatraju uzroke neravnopravnosti Hrvata BiH u odnosu na druga dva konstitutivna naroda te primjenjuju dijahronijsko-historiografski prikaz kojim pojašnjavaju okolnosti i čimbenike koji su doveli do neravnopravnosti. Poželjan je i sinhronijski prikaz i raščlamba relevantnih političkih događaja u daytonskoj BiH za koje se može kazati da su bitno utjecali na generiranje neravnopravnosti. Važno je ovdje rasvijetliti ulogu i odgovornost svih međunarodnih i domaćih aktera koji su djelujući protivno ustavnom načelu konstitutivnosti doprinjeli derogiranju ustavnog i stvarnog položaja Hrvata BiH. U svemu tome traže se dokazivi procesi i tendencije dekonstituiranja Hrvata BiH odnosno njihovog svođenja na poziciju nacionalne manjine, koji se potom mogu dovesti u vezu s aktualnom političkom situacijom i odnosima u BiH, suprotno europskoj političkoj kulturi i tradiciji kojoj su takve tendencije i procesi strani.

PANEL II. – Prijedlozi rješenja za postizanje ravnopravnosti Hrvata BiH sukladno europskim vrijednostima i praksama

Od zainteresiranih sudionika očekuju se znanstveno-stručni doprinosi usmjereni ka afirmaciji pozicije hrvatskog naroda u BiH u sprezi s njenom europskom perspektivom. Poželjni su multidisciplinarni radovi koji nejednakopravnost situiraju u bilo kojem od definiranih području te ključ za njeno prevazilaženje nude kroz dobre europske modele i prakse. Pri tome je naglasak na ustavno-pravno-političkom području kao krovnom u smislu participacije i suodlučivanja, koja su nužno zajamčena sukladno ustavnom načelu konstitutivnosti i najboljim europskim praksama koje promiču i štite društveni i politički pluralizam kako na subnacionalnoj EU, tako i na nacionalnoj i subnacionalnoj razini zemalja članica. Prijedlozi mogu obuhvatiti modele koji izravno doprinose unapređenju

ravnopravnog položaja Hrvata u bilo kojem od relevantnih područja definiranih i razmatranih u panelu I. s posebnim naglaskom na institucionalno-političku ravnopravnost, kao opće povezujući i krovni oblik ravnopravnosti temeljen na konstitutivnosti kao natkrovljujućem načelu Ustava, koje je takvim u svojim ključnim odlukama okarakterizirao i Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Na konferenciji će se usvojiti zaključci koji će biti upućeni međunarodnim tijelima, svim političkim subjektima i široj javnosti. Isti će konkretizirati minimum potrebnih rješenja za potizanje sustavne ravnopravnosti hrvatskog naroda u BiH.

2. Ustavni, politički i društveni kontekst pokretanja konferencijskog ciklusa “HRVATI BIH I EUROPSKA BOSNA I HERCEGOVINA”

Važan vrijednosni osnov suvremenog europskog političkog naslijeđa je solidarnost, koja se ponajviše očituje u sustavnoj skrbi za one najpotrebitije bilo da su u pitanju pojedinci, socijalne kategorije ili identitarne skupine. To su vrijednosti suvremene europske političke tradicije koje su svoj puni zamah dobile razvojem zajedništva europskih država i naroda kao tvorbenih sastavnica Europske unije. U suvremenom smislu te vrijednosti se najpreciznije mogu nazvati izvornim federalističkim, a one kao takve prožimaju ustavnu tradiciju BiH i daytonski ustav, barem na normativno-vrijednosnoj razini, koji je na snazi u gotovo posljednja dva i pol desetljeća. U središtu tih vrijednosti su tolerancija i politike priznanja, a onda i one kojima se gradi jednakost i ravnopravnost žitelja EU i njenih naroda. Tomu je u cijelosti podređena i europska kohezivna politika usmjerena upravo na postizanje ravnopravnosti, normativno-pravne, materijalne, političke, gospodarske, kulturne, jezičke, medijske i svake druge vrste. Nema sumnje da je EU jedina budućnost za BiH, jer je to budućnost mira ostvarenoga kroz povezivanje i suradnju, odnosima međusobnog priznanja i uvažavanja, zaštite svih pojedinaca i skupina bez obzira na njihovu brojnost i opredjeljenja.

Najveći značaj EU za BiH upravo leži u tome što se temelji na filozofiji pomirenja jedinstva i različitosti, uspostavom njihove ravnoteže koja će omogućiti da jedno ne ugrožava drugo. Europski projekt je u tome uspio tako što se rezolutno distancirao od totalitarnih ideoloških sustava i opredijelio za njegovanje pluralizma, vrijednosti inkluzije i solidarnosti. Vidljiv rezultat toga su EU gospodarski, politički i socijalni prostor koji sve više poprima jedinstvene

prepoznatljive karakteristike. Stoga EU gaji i snažno naslijeđe federalizma koje ima svoju vrijednosnu pozadinu i vidljivo je unutar njene institucionalne strukture i složenih modela donošenja odluka, koji kombiniraju autonomiju odlučivanja i zajedničko odlučivanje država sastavnica, najčešće konsenzusom. S druge strane BiH je multinacionalna federacija, federacija naroda i u tom smislu mnogo je sličnosti između nje i EU, ali i mnogo je dobrih načela i praksi čijom primjenom se može podržati dugoročnu stabilizaciju BiH kao pluralne višenacionalne zajednice koja njeguje interkulturalno građanstvo umjesto nacionalnog građanstva, koje je nerealno, neostvarivo, a na koncu i neprikladno za BiH. EU je utemeljena na izrazito pluralističkim vrijednostima i kao takva je prilagođena potrebama svih njenih žitelja. Na isti način i BiH ne treba asimilacijska građanska ideologija kao antipod njenim unutarnjim i već formiranim nacionalnim identitetima, već građanska institucionalna kultura koja će se očitovati u sustavu dobrog upravljanja, koji će biti servis sposoban skrbiti za potrebe njenih državljana, konstitutivnih naroda kao i svih onih koji to nisu.

Cjelokupna inicijativa za organizacijom konferencijskog ciklusa i predstojećeg znanstveno-stručnog skupa u ožujku 2018. godine može se sagledati u sprezi s aktualnim naporima hrvatskih političkih, intelektualnih, kulturnih i akademskih elita koje djeluju na uvezivanju BiH s društveno-političkim prostorom Europske unije. To svakako podrazumijeva stabilizaciju ustavno-pravnog ustroja BiH kao ključne dugoročne pretpostavke za postizanje značajnijeg iskoraka u pravcu pridruživanja Europskoj uniji. Taj put nema alternative jer su suradnja i kompromis jedini mogući temelj na kojem se može graditi budućnost BiH. Ako se BiH u perspektivi želi podvesti pod europski društveno-politički prostor onda je jasno da taj proces mora pratiti i usklađivanje njenog sustava vrijednosti sa EU. Europska unija, koja je zbog toga u vrijednosnom, kulturološkom i političkom smislu policentrična, najbolji je uzor za BH različitosti. Aktivna promidžba i primjena tih vrijednosti preduvjet je trajne eliminacije negativnih pojava poput netolerancije, nejednakosti, isključenja, diskriminacije, majorizacije, dominacije i dr. Njihova eliminacija preduvjet je napuštanja konfliktnih/postkonfliktnih obrazaca komunikacijskog ponašanja i djelovanja, prvenstveno u javnom prostoru kako bi se otvorio prostor za preuzimanje “europske vrijednosne stečevine” i razvoj kulture dijaloško-sporazumnog rješavanja političkih problema.

Potpورا europskim vrijednosti u Bosni i Hercegovini izravna je potpora njezinom europskom putu, a time i ideji ujedinjene Europe bez granica, sazdane na vrijednostima mira, tolerancije, solidarnosti, pluralizma, poštivanja individualnih i kolektivnih prava i sloboda, demokracije, vladavine razuma

umjesto, na ovim prostorima dominantnih i često viđenih, iracionalnih poriva i emocija. Upravo su sve te vrijednosti omogućile da europski federalizam, kao prihvatljiv model uređenja odnosa između zajednica, utemeljen na racionalnom pristupu rješavanja problema i uređenja društvenog i političkog života, postane krovna vrijednost suvremene Europske unije. Sastavni dio tradicije tog federalizma je i prepoznatljiva politička kultura utemeljena na racionalnim načelima. Ta vrsta političke kulture prije svega podrazumijeva spremnost na uzajamno priznanje i poštovanje neovisno o političkim odnosima snage i moći, a potom suradnju koja se ostvaruje dijalogom, na načelima kompromisa i konsenzusa. S druge strane načelo konstitutivnosti koje je temeljno u bh. Ustavu proizvodi snažne federalističko-konsocijacijske implikacije koje se reflektiraju i na praktična pitanja organizacije i funkcioniranja zemlje. Međutim, u praksi je evidentan deficit političke kulture koja bi tu vrijednost do kraja aktualizirala i omogućila razvoj BiH sposobne baštiniti europsku federalističku tradiciju primjenom najboljih praksi uspješnih europskih zemalja poput Belgije i Švicarske, ali i drugih zemalja.

Sve to skupa predstavlja nešto što je prijeko potrebno Bosni i Hercegovini kao zemlji europskog podneblja, u kojoj je, barem na načelnoj razini, nesporna potpora političkih predstavnika sva tri konstitutivna naroda njezinom članstvu u Europskoj uniji. Međutim, izazovi su veliki i kao takvi se ne smiju podcijeniti. U Bosni i Hercegovini 22. godine nakon rata svi njezini konstitutivni narodi ne uživaju jednakopravnost, slobodu i ustavom zajamčena demokratska prava. Neka od elementarnih prava se i danas osporavaju Hrvatima, kao što je pravo informiranja na vlastitom jeziku i izbor legitimnih političkih predstavnika kako bi kao konstitutivan narod sudjelovali u društvenom, kulturnom i političkom životu zemlje ravnopravno s druga dva naroda. Takvo što zasigurno nije u skladu s vrijednostima koje baštini Europska unija te ih je upravo zato potrebno osvijestiti i ukazati na njihov značaj za europsku budućnost Bosne i Hercegovine i njenih naroda.

Hrvatska komponenta u BiH i ovom konferencijom želi dati svoj doprinos unapređenju takve političke kulture, osvijestiti značaj spomenutih vrijednosti za europsku budućnost BiH, te osmisliti i ponuditi okvir i rješenja koja te vrijednosti do kraja uvažavaju i afirmiraju u Bosni i Hercegovini.